Board Exam 2023 Important questions

Time 3:15 Hrs — Sub. Sanskrit — M.M. 80

महत्वपूर्ण प्रश्न — Class- 10th

1. अधोलिखित पठित गद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसंग अनुवादं लिखत -

4 अंक

अस्ति देउलाख्यो ग्रामः। तत्र राजसिंहः नाम राजपुत्रः वसति स्म। एकदा केनापि आवश्यककार्येण तस्य भार्या बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता। मार्गे गहनकानने सा एकं व्याघ्रं ददर्श। सा व्याघ्रमागच्छन्तं दृष्ट्वा धाष्टर्यात् पुत्रौ चपेटया प्रहृत्य जगाद - "कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः? अयमेकस्तावद्विभज्य भुज्यताम्। पश्चात् अन्यो द्वितीयः कश्चिल्लक्ष्यते।" इति श्रुत्वा व्याघ्रमारी काचिदियमिति मत्वा व्याघ्रो भयाकुलचित्तो नष्टः।

By - Nitesh

2. अधोलिखित पठित पद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसंग अनुवादं लिखत -

4 अंक

(अ) न चास्ति सदृशं तेन किञ्चित्स्थौल्यापकर्षणम्।
न च व्यायामिनं मर्त्यमर्दयन्त्यरयो बलात्॥

अथवा

(ब) प्रस्तरतले लतातरुगुल्मा नो भवन्तु पिष्टाः।
पाषाणी सभ्यता निसर्गे स्यान्न समाविष्टा॥

3. अधोलिखितस्य नाट्यांशस्य सप्रसंगं हिन्दी भाषया अनुवादं लिखत -

4 अंक

(अ) लवः - तपोवनवासिनो देवीति नाम्नाह्वयन्ति, भगवान् वाल्मीकिः वधूरिति।

त्यजेयुः। यस्मिन देशे जनाः पूर्णश्रमपरायणाः भवन्ति तत्र वसुन्धरा धनैर्धान्यै। पूर्णा विराजते। धिषणाश्रमसंयोगः सिद्धिदः भवति। अश्रमा धिषणा व्यर्था भवतितथा च अधिषणः श्रमः व्यर्थः भवति। अतएव स्वस्थलोकस्य चौन्नतये सदैव श्रमः कर्तव्य।

(1) एकपदेन उतरत:-

(क) मानवजीवने कस्य महत्वं सर्वे जनाः जानन्तिः?

(ख) केनैव सर्वत्र साफल्यं मिलति?

(ग) मानवः किम आश्रितः सुखसमृद्धि प्राप्नोति?

(घ) किम कुर्वन नरः पापभाकू भवति?

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(क) श्रम एव मानवस्य किम प्रसारयति?

(ख) जनैः कीदृशंः श्रमः कर्तव्यः?

(ग) कः सर्वकार्येषु सिद्धिदः भवति?

(3) अस्य गद्यांशस्य समुचित शीर्षकं लिखत।

(4) उपर्युक्त गद्यांशस्य संक्षिप्तीकरणं कुरुत।

(5) निर्देशानुसारं प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम उतरं चित्वा लिखत-

(क) 'त्यजेयुः' इति क्रियापदस्य गद्यांश कर्तृ पदं किमस्ति?

(अ) मानवाः (ब) प्रज्ञा (स) जनाः (द) नराः

(ख) 'सर्वेषु' इति विशेषणस्य विशेष्यपदं गद्यांशे किम?

(अ) कार्येषु (ब) देशेषु (स) जनेषु (द) लोकेषु।

(ग) 'तस्य दक्षतामापादयति' - इत्यत्र 'तस्य' सर्वनामस्थाने संज्ञापदं लिखत-

By-Nitesh

राम - अपि च इतस्तावद् वयस्य ।
मुहूर्तमात्रम् ।
विदूषकः - (उपसृत्य) आज्ञापयतु भवान् ।
रामः - अपि कुमारयोरनयोरस्माकं च सर्वथा
समरूपः कुटुम्बवृत्तान्तः ?
अथवा
(ब) लवः - भगवन् सहस्रदीधितिः ।
रामः - कथमस्मत् समानाभिजनौ संवृत्तौ ?
विदूषकः - किं द्वयोरप्येकमेव प्रतिवचनम् ?
लवः - भ्रातरावावां सोदर्यौ ।
रामः - समरूपः शरीरसन्निवेशः । वयसस्तु न
किञ्चिदन्तरम् ।
लवः - आवां यमलौ ।

4. अधोलिखितस्य पद्यांशं संस्कृते भावार्थं लिखत -
(अ) बुद्धिर्बलवती तन्वि ! सर्वकार्येषु सर्वदा ।
अथवा
(ब) शरीरायासजननं कर्म व्यायामसंज्ञितम् ।
तत्कृत्वा तु सुखं देहं विमृदनीयात् समन्ततः ॥

5. (अ) अधोलिखितेषु सप्तप्रश्नेषु केषाञ्चन चत्वार
प्रश्नानां संस्कृते उत्तराणि एकपदेन लिखत - २अंक
(1) अत्र जीवितं कीदृशं जातम् ?
(2) लोके महतो भयात् कः मुच्यते ?

FOR OTHER SUBJECT - CLICK HERE

(3) सदा कः पथ्य?
(4) उरगाः कस्मात् विभ्यति?
(5) कस्य मांसं स्थिरिभवति?
(6) देहं कथं विमृदनीयात्?
(7) देहं समन्ततः किं कुर्यात्?
(8) कुशलवीं कम उपसृत्य प्रणमतः?

(B) अधोलिखितेषु सप्तप्रश्नेषु केषाम्चन चत्वार प्रश्नानां संस्कृते उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत- 4अंक
(1) व्याघ्रः किं विचार्य पलायितः?
(2) तृणानां केन सह विरोधः अस्ति?
(3) कस्य विरुद्धमपि भोजनं परिपच्यते?
(4) कियता बलेन व्यायामः कर्तव्यः?
(5) श्लोके कस्य लक्षणं हतम?
(6) आरोग्यं के नोपजायते?
(7) लाघवं के नोपजायते?
(8) व्यायामं कुर्वतः भोजनं कथं परिपच्यते?

By Mitesh

6. अधोलिखित श्लोकस्य अन्वयं कुरुत-
शरीरोपचयः कान्तिर्गात्राणां सुविभक्तता।
दीप्ताग्नित्वमनालस्यं स्थिरत्वं लाघवं मृजा।।

7. अधोलिखित वाक्येषु रेखाङ्कित पदमाधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत-

(1) अरय: व्यायामिनं न अर्दयन्ति ।
(2) शृगालेन पुरः त्रयः व्याघ्राः आनीय दत्ता:
(3) इयम् काचित् व्याघ्रमारी वर्तते ।

8. 'बुद्धि बलवती सदा' इति पाठस्य सार: हिन्दी भाषायां लिखत - 2 अंक

9. अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित पदानां प्रसङ्गानुकूलम उचितार्थं चित्वा लिखत - 2 अंक
(क) नवमालिका रसालं मिलिता ।
(अ) आम्रम (ब) नारङ्गम (स) आम (द) कदलीफलम
(ख) वायु मण्डलं भृशं दूषितम ।
(अ) अल्पम (ब) सरसम (स) नीरसम (द) अत्यधिकम

10. स्वपाठ्यपुस्तकात् प्रश्नपत्रमतिरिच्य द्वौ श्लोकौ लिखत -

11. अधोलिखितम अपठित गद्यांश पठित्वा एतदाधारित प्रश्नानाम यथा निर्देशम उत्तराणि लिखत - 10 अंक
मानव - जीवने श्रमस्यं महत्वं सर्वे जना: जानन्ति । मानव: श्रम माश्रित्यैव सुखसमृद्धिं प्राप्नोति । जन: सुखं वाञ्छति, मनोरथं पूरयितु मभिलषति, जीवने समुन्नति कांक्षते, तत्सर्वस्य साधनं श्रम मेव वर्तते श्रम एव मानवस्य स्वाभिमानं शारीरिक-शक्ति च प्रसारयति, सर्वेषु तस्य दक्षतामापादयति । अतएवं श्रमेणैव सर्वत्र साफल्यं मिलति । जनैः सदा स: श्रम: कर्त्तव्य: यत: सम्पत्तेः उद्भवो भवति, यतोहि व्यर्थं परिश्रमं कुर्वन् नर: पापभाक् भवति । प्राज्ञ: तु येऽपि वयसि परमं श्रमं न

By - Nitesh

FOR OTHER SUBJECT - CLICK HERE

(अ) कार्यस्य (ब) श्रमस्य (स) शक्तेः (द) मानवस्य
(ख) 'पृथ्वी' इत्यस्य गद्यांशात् पर्यायपदं चित्वा लिखत।
(अ) भूमिः (ब) वसुन्धरा (स) धिषणा (द) देशः

12. अधोलिखित पदयोः संधिविच्छेदं कृत्वा सन्धेः नामापि लिखत -
(i) प्रकृतिरेव (ii) वयोऽनुरोधात्

13. अधोलिखित पदयोः संधि कृत्वा सन्धेः नामापि लिखत -
(i) अनभिज्ञः + अहम् (ii) द्वयोः + अपि

14. अधोलिखित रेखांकित पदेषु समस्तपदानां विग्रहम् अथवा विग्रहपदानां कृत्वा समासस्य नामापि लिखत -
(1) रामः महापुरुषः आसीत्।
(2) विद्यया हीनः छात्रः न शोभते।
(3) पाणी च पादौ च प्रक्षाल्य भोक्तव्यम्।

15. अधोलिखित पदेषु रेखांकितपदस्य विभक्ति कारणञ्च लिखत - 4 अंक
(1) रामम् उपसृत्य प्रणम्य च।
(2) अलम् अतिविस्तरेण।
(3) धिक् माम् एवं भूतम्।
(4) लवः रामम् प्रति गच्छति।

By: Nitesh

16. कोष्ठके प्रदत्त प्रकृति-प्रत्ययाभ्यां पदं निर्माय वाक्यं पूरयत रेखांकित पदं पृथक् कृत्वा च लिखत - 3 अंक

FOR OTHER SUBJECT - CLICK HERE

(i) ______ धावकः मार्गे अपतत् । (धाव् + शतृ)
(ii) नगरे ______ वसति । (जन + तल्)
(iii) सा ______ बालिका अस्ति । (चपल + टाप्)

17. मञ्जूषायाः प्रदत्तैः अव्ययपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा लिखत – 3 अंक
(तत्र, अत्र, सदा, भृशम्, अपि)
(i) इदानीं वायुमण्डलम् ______ प्रदूषितमस्ति ।
(ii) ______ जीवनं दुर्वहम् अस्ति ।
(iii) ______ समयस्य सदुपयोगः करणीयः ।

By-Nitesh

18. अधोलिखितपदयोः उपसर्गं शब्दं च पृथक् कृत्वा लिखत –
(i) निर्मलम् (ii) दुर्वहम् (iii)

19. कोष्ठकेषु दत्तेषु पदेषु यथानिर्दिष्टां विभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थानानि पूरयत – 2 अंक
(i) ______ विना जीवनं नास्ति । (विद्या – तृतीया विभक्ति)
(ii) सः ______ खञ्जः अस्ति । (चरण – तृतीया विभक्ति)

20. कोष्ठकेषु दत्तेषु धातुषु निर्देशानुसारं परिवर्तनं विधाय रिक्तस्थानानि पूरयत – 2 अंक
(i) रामः पूर्वं लेखम् ______ । (लिख् + लट्)
(ii) शिष्याः गुरुकुले ज्ञानम् ______ । (लभ् + लट्)

21. अधोलिखितौ संख्यावाचिशब्दौ संस्कृते लिखत । 2 अंक
(i) 109 (ii) 1025

FOR OTHER SUBJECT - CLICK HERE

२२. एवं रामचन्द्रं मत्वा राजकीय उच्च माध्यमिक विद्यालयस्य सीकरस्य प्रधानाचार्य स्थानान्तरण प्रमाण पत्रं प्राप्त्यर्थम् संस्कृत प्रार्थनापत्रमेकं लिखतु।

२३. अधः मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया संस्कृते अष्ट वाक्यानि निर्माय लिखत – 4 अंक

(पर्यावरणम्, महानगरमध्ये, वाहनानि, धूमं मुञ्जति, दूषितं, ध्वनि प्रदूषणम्, वायुमण्डलम्, शुचिः)

२४. अधोलिखितेषु वाक्येषु केषाञ्चन चतुर्णां वाक्यानां संस्कृत भाषया अनुवादं करोतु।

(i) राम मोहन का भाई है (ii) वह पढ़ती है

(iii) वह मेरा घर है (iv) मोर नाचता है

(v) रमेश विद्यालय से घर आ रहा है

२५. क्रमरहितानां षड्वाक्यानां क्रमपूर्वक संयोजनम् कुरुत –

(i) प्रत्युत्पन्नमतिः सा शृगालं आक्षिपन्ती उवाच।

(ii) जम्बुककृतोत्साहः व्याघ्रः पुनः काननम् आगच्छत्।

(iii) व्याघ्रं व्याघ्रमारी इयमिति मत्वा पलायितः।

(iv) व्याघ्रं दृष्ट्वा सा पुत्रौ ताडयन्ती उवाच – अधुना एकमेव व्याघ्रं विभज्य भुज्यताम्।

~~बुद्धिमती पंचशब्देषु केचन त्रयाणां शब्दानां संस्कृते वाक्यः~~

By-Nitesh

(v) बुद्धिमती पुत्रद्वयेन उपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता।

अथवा

अधोलिखित पंचशब्देषु केचन त्रयाणां शब्दानां संस्कृते वाक्यः निर्माणं कुरुत –

(i) सहसा (ii) अधः (iii) पुरतः (iv) अभवत् (v) प्रभवति